

درس دوم: علوم اجتماعی

سوالات متن - پاسخ فعالیت‌ها

مقدمه

صفحه ۹.....

۱- کلاس درس چگونه واقعیتی است؟

کلاس درس، هرچند از اجزا و عناصری مانند اتاق، میزها، صندلی‌ها، دانش‌آموزان و معلم تشکیل شده اما خود، واقعیتی بیشتر از این اجزا است که بر همه این عناصر تأثیر می‌گذارد.

۲- بین محیط‌های اجتماعی و کنش افراد چه ارتباطی وجود دارد؟

همه ما، تأثیر اجتماعی مثل کلاس، محله، خانواده، روستا، شهر، کشور و جهانی را که در آن زندگی می‌کنیم بر رفتار خودمان احساس می‌کنیم و در مقابل، کم و بیش متوجه تأثیر کنش‌های خودمان بر ایجاد، تداوم و تغییر این اجتماعات نیز هستیم.

۳- علوم اجتماعی را تعریف کنید؟

به دانش‌هایی گفته می‌شود که اجتماعات انسانی و چگونگی اثرگذاری آنها بر کنش‌ها و شیوه زندگی ما و همچنین اثرپذیری آنها از کنش‌ها و شیوه زندگی ما را به روش علمی مطالعه می‌کنند.

فواید علوم اجتماعی

صفحه ۱۰.....

۴- یکی از شیوه‌های درک فواید علوم اجتماعی چیست؟

از طریق مقایسه علوم طبیعی و علوم اجتماعی

۵- موضوع مطالعه علوم طبیعی چیست؟

جهان طبیعی و پدیده‌های آن را مطالعه می‌کند.

۶- فواید علوم طبیعی را بنویسید.

این علوم با شناخت طبیعت و قوانین آن، به انسان قدرت پیش‌بینی حوادث طبیعی و پیشگیری از آنها را می‌دهند و به او در استفاده از طبیعت کمک می‌کنند. علوم طبیعی و فناوری حاصل از آنها، ابزار بهره‌مندی انسان از طبیعت و همچنین وسیله غلبه او بر محدودیت‌های طبیعی‌اند.

۷- فواید علوم اجتماعی را بنویسید.

الف) به انسان‌ها امکان می‌دهند که آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی را پیش‌بینی کنند
ب) دانشمندان علوم اجتماعی تلاش می‌کنند نظم و قواعد جهان اجتماعی را کشف کنند. آنها با کشف این قواعد می‌توانند تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح دهند. ما با شناخت قواعد زندگی در خانواده، کلاس، شهر، محله، کشور و دیگر اجتماعات، هم از فرصت‌های آنها برخوردار می‌شویم و هم از آسیب‌های احتمالی زندگی در اجتماعات مختلف در امان می‌مانیم.
پ) علوم اجتماعی زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم می‌سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها کمک می‌کنند.

ت) علوم اجتماعی، ظرفیت داوری درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و نقد و اصلاح آنها را دارند. علوم اجتماعی با داوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آنها، فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می‌آورند
ث) علوم اجتماعی ظرفیت داوری درباره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را هم دارند. علوم اجتماعی، درباره فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آنها کمک می‌کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند.

۸- قدرت پیش‌بینی در علوم اجتماعی چه تفاوتی با علوم طبیعی دارد؟

به سبب آگاهانه و ارادی بودن کنش‌ها و سایر پدیده‌های اجتماعی و تنوع آنها، پیش‌بینی در علوم اجتماعی پیچیده‌تر از علوم طبیعی است.

۹- کشف نظم و قواعد زندگی اجتماعی توسط دانشمندان علوم اجتماعی چه فایده‌ای دارد؟

آنها با کشف این قواعد می‌توانند تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح دهند. ما با شناخت قواعد زندگی در خانواده، کلاس، شهر، محله، کشور و دیگر اجتماعات، هم از فرصت‌های آنها برخوردار می‌شویم و هم از آسیب‌های احتمالی زندگی در اجتماعات مختلف در امان می‌مانیم.

..... صفحه ۱۱

۱۰- ظرفیت داوری درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و نقد آن‌ها توسط علوم اجتماعی چه فایده‌ای دارد؟

علوم اجتماعی با داوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آنها، فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می‌آورند.

۱۱- علوم اجتماعی چگونه به داوری درباره علوم طبیعی و فناوری‌های حاصل از آن می‌پردازد؟

اجتماعی، درباره فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آنها کمک می‌کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند.

۱۲- چرا علوم اجتماعی از اهمیت بیشتری نسبت به علوم طبیعی برخوردارند؟

زیرا علوم اجتماعی ظرفیت داوری درباره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را هم دارند. علوم اجتماعی، درباره فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آنها کمک می‌کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند. از این رو، علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردارند.

۱۳- کدام فواید در علوم اجتماعی وجود دارد که علوم طبیعی از آن برخوردار نیستند؟

الف) علوم اجتماعی زمینه فهم متقابل انسان‌ها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم می‌سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسان‌ها کمک می‌کنند.

ب) علوم اجتماعی، ظرفیت داوری درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی و نقد و اصلاح آنها را دارند. علوم اجتماعی با داوری درباره پدیده‌های اجتماعی و انتقاد از آنها، فرصت موضع‌گیری اجتماعی مناسب و صحیح را برای دانشمندان فراهم می‌آورند
پ) علوم اجتماعی ظرفیت داوری درباره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را هم دارند. علوم اجتماعی، درباره فرصت‌ها و محدودیت‌های فناوری به انسان‌ها آگاهی می‌دهند و به آنها کمک می‌کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند.

شاخه‌های علوم اجتماعی

..... صفحه ۱۲

۱۴- موضوع مطالعه علوم اجتماعی چیست؟

علوم اجتماعی، کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن؛ یعنی پدیده‌های اجتماعی را مطالعه می‌کنند.

۱۵- چرا شاخه‌ها و دانش‌های اجتماعی متفاوتی پدید آمده است؟

T.me/Ensaniaa

کنش‌های اجتماعی، ابعاد و انواع مختلفی دارند. برای بررسی و مطالعه این انواع و ابعاد، دانش‌های مختلفی به وجود آمده است؛ یعنی همان‌طور که بدن انسان اعضای مختلفی دارد و تخصص‌های گوناگونی درباره آن پدید آمده است، زندگی اجتماعی انسان نیز به دلیل اینکه ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و... دارد، شاخه‌ها و دانش‌های اجتماعی متفاوتی را پدید آورده است.

۱۶- چند نمونه از رشته‌هایی که پدیده‌های اجتماعی را مطالعه می‌کنند (شاخه‌های علوم اجتماعی) را نام ببرید. اقتصاد، حقوق، سیاست، تاریخ، استان‌شناسی، ارتباطات، مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی، جمعیت‌شناسی، زبان‌شناسی، مدیریت، روان‌شناسی اجتماعی و جغرافیای انسانی

جامعه‌شناسی

۱۷- جامعه‌شناسی یکی از شاخه‌های است؟ علوم اجتماعی

۱۸- جامعه‌شناسی را تعریف کنید؟ برخی جامعه‌شناسان، جامعه‌شناسی را علم شناخت «کنش اجتماعی» و بعضی آن را علم شناخت «ساختار اجتماعی» دانسته‌اند.

۱۹- منظور از جامعه‌شناسی خرد چیست؟

کنش اجتماعی و سایر پدیده‌های اجتماعی خرد را بررسی و مطالعه می‌کند.

۲۰- منظور از جامعه‌شناسی کلان چیست؟

ساختار اجتماعی و سایر پدیده‌های اجتماعی کلان را بررسی و مطالعه می‌کند.

۲۱- چه ارتباطی بین جامعه‌شناسی خرد و کلان وجود دارد؟

جامعه‌شناسی خرد و کلان نیازمند به هم و مکمل یکدیگرند.

صفحه ۱۴

۲۲- در جامعه‌شناسی بر اساس کدام ملاک، رویکردهای مختلفی شکل گرفته است؟

دوری و نزدیکی به علوم طبیعی

۲۳- سه رویکرد اصلی جامعه‌شناسی را نام ببرید.

پوزیتیویستی-تفهیمی-انتقادی

جامعه‌شناسی پوزیتیویستی

۲۴- چرا کنت، ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای جامعه‌شناسی انتخاب کرد؟

جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود در قرن نوزدهم میلادی سعی کرد به علوم طبیعی به ویژه علم فیزیک نزدیک شود. به همین دلیل آگوست کنت، بنیان‌گذار جامعه‌شناسی، ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای این رشته برگزید.

۲۵- بنیان‌گذار جامعه‌شناسی چه کسی است؟ ابتدا آن را چه نامید؟

آگوست کنت-فیزیک اجتماعی

۲۶- کدام عامل، برخی جامعه‌شناسان را علاقه‌مند کرد که جامعه‌شناسی را به علوم طبیعی نزدیک و شبیه نمایند؟

موفقیت‌های بی‌سابقه علوم طبیعی

۲۷- در کدام رویکرد، جامعه‌شناسی در زمره دانش‌های ابزاری قرار می‌گیرد؟ پوزیتیویستی

۲۸- منظور از جامعه‌شناسی پوزیتیویستی چیست؟

موفقیت‌های بی‌سابقه علوم طبیعی، برخی جامعه‌شناسان این دوره را علاقه‌مند کرده بود که جامعه‌شناسی را هر چه بیشتر به علوم طبیعی نزدیک و شبیه نمایند. این رویکرد که جامعه‌شناسی را در زمره دانش‌های ابزاری قرار می‌دهد، با نام جامعه‌شناسی پوزیتیویستی شناخته می‌شود.

۲۹- ویژگی‌های جامعه‌شناسی پوزیتیویستی را ذکر کنید.

الف) در جامعه‌شناسی پوزیتیویستی، پدیده‌های اجتماعی مانند پدیده‌های طبیعی دانسته می‌شوند و جامعه‌همانند طبیعت در نظر گرفته می‌شود. بنابراین روش مطالعه آنها نیز یکسان دانسته می‌شود.

ب) در این رویکرد روش مطالعه جامعه همان روشی که در مطالعه طبیعت به کار گرفته می‌شود، یعنی روش حسی و تجربی است.

پ) همان‌طور که علوم طبیعی با شناخت نظم موجود در طبیعت، امکان پیش‌بینی، پیشگیری و کنترل طبیعت را برای انسان‌ها فراهم می‌کند، جامعه‌شناسی نیز با شناخت نظم اجتماعی، به انسان‌ها قدرت پیش‌بینی، پیشگیری و کنترل جامعه را می‌دهد.

۳۰- در جامعه‌شناسی پوزیتیویستی از کدام روش در مطالعه جامعه استفاده می‌شود؟ حسی و تجربی

جامعه‌شناسی تفهیمی - تفسیری

..... صفحه ۱۵

۳۱- در قرن ۱۹ میلادی؛ کدام متفکران اجتماعی مدعی شدند که انسان‌ها مانند موجودات طبیعی نیستند و پدیده‌های اجتماعی نیز با پدیده‌های طبیعی متفاوت‌اند؟

ویلهم دیلتای-ماکس وبر

۳۲- ویلهم دیلتای و ماکس وبر را در مقایسه جهان اجتماعی و طبیعی چه ادعایی داشتند؟

مدعی شدند هر چند جهان اجتماعی همانند جهان طبیعی، نظم و قواعد خاصی دارد اما انسان‌ها مانند موجودات طبیعی نیستند و پدیده‌های اجتماعی نیز با پدیده‌های طبیعی تفاوت دارند.

۳۳- منظور از جامعه‌شناسی تفهیمی چیست؟

وبر معتقد بود کنش اجتماعی معنادار است و پدیده‌های معنادار را نمی‌توان همانند پدیده‌های طبیعی از طریق حواس مطالعه کرد، بلکه باید معنای آنها را فهمید. این رویکرد در جامعه‌شناسی به جامعه‌شناسی تفهیمی مشهور شد.

۳۴- رویکرد کدام متفکر اجتماعی به جامعه‌شناسی تفهیمی مشهور شد؟ ماکس وبر

۳۵- کدام متفکر اجتماعی معتقد بود کنش‌های اجتماعی معنادار است؟ ماکس وبر

۳۶- برای معنادار بودن کنش‌های اجتماعی یک مثال ذکر کنید؟

بوق زدن یک کنش انسانی است. شما از ویژگی‌های بیرونی و قابل مشاهده بوق، مانند طول موج و فرکانس، معنای آن را نمی‌فهمید اما بوق‌ها علی‌رغم ظاهر یکسان، در موقعیت‌های مختلف، معانی متفاوتی دارند. بوق زدن می‌تواند به معنی سلام کردن، تشکر کردن، هشدار دادن، شادی کردن، اعتراض کردن و... باشد. شما زمانی می‌توانید بوق زدن دیگری را درک کنید و به آن پاسخ مناسب بدهید که معنایش را بفهمید.

۳۷- ماکس وبر، بر کدام روش را به عنوان روش ویژه علوم اجتماعی تاکید داشت؟ روش تفهیمی

۳۸- دیدگاه ماکس وبر را در مورد روش در علوم اجتماعی شرح دهید.

وبر بر «روش تفهیمی» به عنوان روش ویژه علوم اجتماعی تأکید می‌کرد اما همچنان علم را به علم تجربی محدود می‌دانست و معتقد بود، آنچه جامعه‌شناسان می‌گویند، باید با روش تجربی اثبات شود، وگرنه ارزش علمی ندارد.

۳۹- ماکس وبر در مورد داوری آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی چه دیدگاهی داشت؟

از نظر وبر جامعه‌شناس فقط می‌تواند آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی را توصیف کند اما نمی‌تواند درباره این آرمان‌ها و ارزش‌ها داوری علمی کند، چون روش تجربی توان و ظرفیت داوری علمی ندارد.

۴۰- یک مثال ذکر کنید که دیدگاه وبر را در مورد ناتوانی جامعه‌شناسی در داوری آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی نشان دهد؟

مثلاً جامعه‌شناس می‌تواند برای مدتی با اعضای یک گروه سیاسی زندگی کند و از این راه عقاید و ارزش‌های آنها را توصیف و درک کند، اما نمی‌تواند درباره درست یا غلط بودن این عقاید و ارزش‌ها داوری کند و به نقد یا اصلاح آنها بپردازد.

۴۱- چرا ماکس وبر معتقد بود جامعه‌شناس نمی‌تواند درباره آرمان‌ها و ارزش‌های اجتماعی داوری علمی نماید؟ (الف) چون آن چه جامعه‌شناسان می‌گویند، باید با روش تجربی اثبات شود، وگرنه ارزش علمی ندارد. روش تجربی نیز توان و ظرفیت داوری علمی ندارد.

(ب) زیرا از نظر وبر با این کار (داوری و نقد) جامعه‌شناس از دایره علم خارج می‌شود یا به نام علم، کار غیر علمی می‌کند.

جامعه‌شناسی انتقادی

صفحه ۱۶

۴۲- جامعه‌شناسی انتقادی چه زمانی پدید آمد؟ قرن بیستم

نکته: جامعه‌شناسی پوزیتیویستی و جامعه‌شناسی تفهیمی در قرن ۱۹ پدید آمدند.

۴۳- منظور از جامعه‌شناسی انتقادی چیست؟

نوع جدیدی از جامعه‌شناسی به نام جامعه‌شناسی انتقادی «در قرن بیست پدید آمد. جامعه‌شناسی انتقادی بیشتر از جامعه‌شناسی تفهیمی از علوم طبیعی فاصله گرفت. جامعه‌شناسان انتقادی علاوه بر روش‌های تجربی و تفهیمی، روش‌های دیگری را نیز به رسمیت می‌شناسند. همین روش‌ها به آنها امکان می‌دهد که درباره ارزش‌ها و هنجارها داوری کنند و برای عبور از وضعیت موجود به سوی وضعیت مطلوب، راه‌حلی ارائه کنند. مهم‌ترین هدف جامعه‌شناسان انتقادی، نقد وضعیت موجود جامعه برای رسیدن به یک وضعیت مطلوب‌تر است. جامعه‌شناسی انتقادی، دو رویکرد قبلی جامعه‌شناسی؛ یعنی جامعه‌شناسی پوزیتیویستی و تفهیمی را محافظه‌کار می‌داند؛ زیرا آن رویکردها نمی‌توانند درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی داوری کنند و به شرایط موجود تن می‌دهند.

۴۴- کدام یک از سه رویکرد جامعه‌شناسی، داوری ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را می‌پذیرند؟

جامعه‌شناسی انتقادی

۴۵- چرا جامعه‌شناسی انتقادی امکان داوری ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را دارند؟

جامعه‌شناسان انتقادی علاوه بر روش‌های تجربی و تفهیمی، روش‌های دیگری را نیز به رسمیت می‌شناسند. همین روش‌ها به آنها امکان می‌دهد که درباره ارزش‌ها و هنجارها داوری کنند.

۴۶- مهم‌ترین هدف جامعه‌شناسان انتقادی چیست؟

نقد وضعیت موجود جامعه برای رسیدن به یک وضعیت مطلوب‌تر

۴۵- جامعه‌شناسی انتقادی کدام رویکردهای جامعه‌شناسی را محافظه‌کار می‌داند؟ علت را توضیح دهید.

جامعه‌شناسی پوزیتیویستی و تفهیمی

زیرا این رویکردها نمی‌توانند درباره ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی داوری کنند و به شرایط موجود تن می‌دهند.

پاسخ سوالات متن درس دوم

❖ گفتگو کنید صفحه ۱۲

پیامد مساله اول: درک ناقص از حوزه مدیریتی خود، برنامه ریزی ناسازگار با نیازهای کشور در آن حوزه، هدر رفتن منابع، عدم تحقق اهداف، تاثیر منفی بر نخبگان دانش آموخته علوم انسانی

پیامد مساله دوم: از دست رفتن قوه ابتکار و خلاقیت-تاثیر منفی بر سلامت روانی و اجتماعی-ایجاد مسایل اجتماعی جدید- اتلاف سرمایه های انسانی

❖ تامل کنید صفحه ۱۳

ملاک دیگر برای مقایسه رشته های علمی : معیار فایده مندی

❖ مقایسه کنید صفحه ۱۶

جامعه‌شناسی انتقادی	جامعه‌شناسی تفهیمی	جامعه‌شناسی پوزیتیویستی	نوع معیار
کنش‌های اجتماعی و معانی آن‌ها	کنش‌های اجتماعی و معانی آن‌ها	پدیده‌های اجتماعی مانند پدیده‌های طبیعی	چه چیزی را مطالعه می‌کند؟
حسی و تجربی- تفهیمی- سایر روش‌ها	حسی و تجربی به همراه رویکرد تفهیمی	حسی و تجربی	چگونه مطالعه می‌کند؟
داوری ارزشی- نقد وضعیت موجود- تغییر به سمت وضعیت مطلوب	پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی	پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های اجتماعی	چه هدفی را دنبال می‌کند؟